

PLĖŠIMAS NUKENTĖJUSIOJO VALIĄ PALAUŽUS NAUDOJAMAI ĮRANKIAIS

Inga Žukovaitė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 61 75
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo
Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento
Baudžiamosios teisės grupės teisėjo padėjėja
Gynėjų g. 6, Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 262 09 58
El. paštas: <i.zukovait@lat.lt>

Straipsnyje atskleidžiama plėšimą kvalifikuojančių požymių samprata, pateikiamas apibendrintas požymių, kurie susiję su įrankių, palengvinančių palaužti nukentėjusiojo valią, naudojimu, aiškinimas teismų praktikoje. Aptariama panaudojimo sąvokos turinys, plėšimo įrankių reglamentavimo būdai, atskirai įvertinama peilio, specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto, bei ginklų panaudojimo požymiai.

This article discusses a concept of characteristics qualifying a robbery; it provides a generalized explanation of characteristics related to the use of tools, which ease breaking the will of a victim in Court practice. The article discusses the content of the use concept, the ways to regulate tools of robberies, it also separately evaluates the characteristics of a usage of a knife, other tools specially designed to hurt a people or guns.

Įvadas

Straipsnyje analizuojama Lietuvoje iki šiol plačiau netirta plėšimą kvalifikuojančių požymių kiekybinės ir kokybinės išraiškos Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – BK) tema. Mokslinių publikacijų šia tema Lietuvoje nėra, tik epizodiškai tiriant kitus nusikaltimus nuosavybei apie kvalifikuojančius plėšimo požymius yra rašę A. Drakšienė, A. Vosyliūtė, A. Pikelis. Analizuojamos temos aspektų aptinkama ir užsienio autorių, pvz., A. И. Бойцов, Л. Д. Гаухман, С. В. Максимов, С. Baccaredda, S. Lalomia darbuose. Plėšiant kėsinamasi į kelis svarbiausius gėrius: nuosavybę ir asmens sveikatą arba laisvę vienu metu, todėl tai ypatinga veika nusikaltimų nuosavybei grupėje. Plėšimą kvalifikuojančių požymių sampratos analizė – nauja, neanalizuota nusikaltimų nuosavybei tema. Aktuali, nes atskleidžia netirtų teisės normų ir jų apibrėžimų priklausomybės ryšį, trūkumus ir darną, kurie sudaro sąlygas teisingi teisiškai vertinti nusikaltimus ir vystyti baudžiamosios teisės mokslą. Atsižvelgiant į kvalifikuojančių požymių gausą ir kai kurių požymių sutapimą su vagystę kvalifikuojančiais požymiais, jiems aiškinti publikuotus darbus (pvz., dėl didelės vertės turto ar didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių vagystės), šiame straipsnyje išsamiau gilinamasi į mažiausiai ištirtą grupę.

Straipsnyje keliamas tikslas ištirti BK 180 straipsnyje įtvirtintus plėšimą kvalifikuojančius požymius, susijusius su daiktu, papildomai palaužiančių nukentėjusiojo valią, naudojimu. Tyrimo uždaviniai: atskleisti šių požymių turinį, ištirti, ar kai kurių požymių turinys nesutampa su tame pačiame kodekso straipsnyje kitaip įvardijamų požymių turiniu, išsiaiškinti atskyrimo kriterijus.

Tyrimė naudojami sisteminis, lingvistinis, įstatymų leidėjo ketinimų, loginis, teisminės praktikos analizės (rengiant šią publikaciją buvo ištirta kasacinio teismo praktika plėšimo bylose nuo 2004 m. iki 2013 m.), skirtingų šalių teisinio reglamentavimo lyginamojo tyrimo metodai, kurie leis platesniu požiūriu įvertinti Lietuvoje susiformavusią teisinę plėšimą kvalifikuojančių požymių sampratą, pateikti pastabų, naudingų teisėkūrai ir taikant įstatymus.

1. Plėšimą kvalifikuojančių požymių grupavimo kriterijai

Plėšimo sudėtis pasižymi kvalifikuojančių požymių gausa (BK 180 straipsnyje įtvirtinti 9 veiką kvalifikuojantys požymiai¹), taigi šios veikos reiškimosi būdų gali būti itin įvairių.

Vertinant BK 180 straipsnio dalių sankcijų ribas, matyti, kad požymiai, įtvirtinti skirtingose straipsnio dalyse, skiriasi pagal pavojingumą, o toje pačioje straipsnio dalyje įtvirtinti požymiai yra alternatyvaus pavojingumo: „BK 180 straipsnio 2 dalyje nurodyti plėšimą kvalifikuojantys požymiai <...> yra alternatyvūs, todėl bent vieno iš jų pakanka tam, kad plėšimas būtų kvalifikuotas pagal BK 180 straipsnio 2 dalį.“² Iš BK 180 straipsnio skirtingų dalių atpažįstamas požymių sugrupavimas į kvalifikuotus ir itin kvalifikuotus pagal veikos pavojingumą, tačiau alternatyvaus pavojingumo požymius taip pat galima grupuoti pagal: 1. Veikos padarymo būdą; 2. Dalyko ypatumus. Dalyko ypatumus žymintys plėšimo požymiai yra analogiški vagystę kvalifikuojantiems požymiams, t. y. didelės vertės turto ir didelės mokslinės, istorinės arba kultūrinės reikšmės turinčių vertybių pagrobimo požymiai.

Požymių grupei, išskiriamai pagal veikos padarymo būdą, priskirtinas įsibrovimo į patalpą požymis. Yra autorių, teigiančių, kad šis požymis iš dalies susijęs ir su teise į būsto neliečiamybę³. Taip pat išskirtinas požymis – veikos padarymas organizuota grupe. Tik tam tikrų aplinkybių, kurios susijusios ir su pačiu veikos darymo išskirtiniu būdu, visumos konstatavimas lemia šį požymį. Taigi manytina, kad tai taip pat veikos padarymo būdą nurodantis požymis.

Didžiausią grupę, išskiriamą pagal veikos padarymo būdą, sudaro plėšimo požymiai, susiję su įrankių panaudojimu darant šį nusikaltimą.

2. Plėšiant naudojamų įrankių reglamentavimo būdai

Požymių grupė, išskiriama pagal plėšiant naudojamus įrankius, plėšimą daro pavojingesne veika, nes kaltininkas pasitelkia papildomų priemonių palaužti nukentėjusiojo valią. Tam tikromis savybėmis pasižyminčių daiktų panaudojimas prieš nukentėjusį gali itin neigiamai paveikti asmens fizinę ar psichinę sveikatą, kelti pavojų jo gyvybei, be to, tokių įrankių naudojimas gali stipriai susilpninti nukentėjusiojo pastangų priešintis, kad būtų grobiamas turtas, rezultatyvumą. Dažnai tokie plėšimai apibūdinami kaip daug didesnio organizuotumo nusikalstamos veikos, pelningesnės, padaromos įgudusių specialistų. Kartu mokslininkai pažymi, kad dažnai papildomi įrankiai naudojami darant kasdienės spontaniškas veikas⁴. Teisės literatūroje aiškinama, kad tokių įrankių naudojimas suponuoja pavojingesnio nusikaltimo darymą ir leidžia nusikaltėliui iki galo užbaigti nusikaltimą, sustiprina jo pozicijas, nepaisant nukentėjusiojo pasipriešinimo⁵, nusikaltimo pavojingumas padidėja, t. y. kad kaltininkas, vien rodydamas įrankį, patvirtina savo apsisprendimą ir galimybes įgyvendinti grasinimą.

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741, 180 straipsnio 1 dalis.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-449/2009*.

³ VOSYLIŪTĖ, A. Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kaip vagystę kvalifikuojančio požymio samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2008, t. 66(1), p. 75–94.

⁴ MATTHEWS, Roger. *Armed Robbery* [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-01]. Devon: Willan Publishing, 2002, p. 41. Prieiga per internetą: <http://books.google.lt/books?id=QMX2z_pZGqUC&pg=PA20&dq=robbery+crime&hl=en&sa=X&ei=uTleU_OnKfDR4QTKuoHYAQ&ved=0CEgQ6AEwBQ#v=onepage&q=robbery%20crime&f=false>.

⁵ БОРЗЕНКОВ, Г. Н., et al. *Российское уголовное право. Особенная часть, том 2. 3-е издание*. Москва: ООО „Прспект“, 2010, p. 201.

Analizuojant plėšimo požymius skirtingų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose reikia pasakyti, kad plėšimo pagrindinės sudėties požymiai iš esmės sutampa, o kvalifikuojamieji požymiai – skirtingi, nevienodas ir jų turinys. Kartu pastebima tendencija, kad tam tikri požymiai aptinkami daugelio valstybių įstatymuose. Vienas iš tokių požymių yra nukentėjusįjį paveikaus įrankio naudojimas, pvz., Prancūzijos Respublikos baudžiamajame kodekse plėšimas įtvirtintas kaip sunkesnė vagystės forma, įstatyme išskiriami atvejai, kai vagystei su smurtu pasitelkiami tam tikri įrankiai; juos įstatymas grupuoja į ginklus, kuriems reikalingi leidimai, arba ginklus, kurie yra uždrausti⁶; Italijoje naudojamas vienas bendras požymis – plėšimas, padarytas naudojant ginklus⁷; Vokietijos teisė plėšimą sunkinančia aplinkybe įvardija situaciją, kai jis padaromas naudojant ginklą arba kitą pavojingą daiktą⁸; Lenkijoje įtvirtinta šaunamojo ginklo, peilio, kitokio pavojingo daikto ar paralyžiuojančios priemonės panaudojimo požymius⁹; Latvijoje įtvirtintas plėšimas naudojant šaunamuosius ginklus arba sprogmenis¹⁰; JAV Niujorko valstijos baudžiamajame įstatyme numatoma, kad kvalifikuotas plėšimas bus tada, kai jis padarytas naudojant pistoletą, revolverį, karabiną, kulkosvaidį ar kitą šaunamąjį ginklą¹¹; Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse įtvirtinama, kad plėšimas yra pavojingesnė veika, kai ji padaryta naudojant ginklą arba daiktą, naudojamą vietoje ginklo¹².

Taigi iš skirtingų valstybių teisinio reglamentavimo matyti, kad būdai išskirti plėšimą kvalifikuojančius požymius yra itin įvairūs: nuo bendriausių grupių (ginklai, žmogui pavojingi daiktai) iki konkrečių daiktų naudojimo įvardijimo baudžiamajame įstatyme.

Lietuvos BK pasižymi tiek bendresnių grupių išskyrimu, tiek konkrečių daiktų išvardijimu. Aptinkama nuomonė, kad tokiu reglamentavimu, kai BK 180 straipsnyje vieni nusikaltimo įrankiai nurodyti konkrečiai (peilis), kiti bendresnėmis grupėmis (nešaunamasis ginklas, specialiai žaloti pritaikytas daiktas), buvo pasunkina galimybė integraliai apibrėžti juos viena sąvoka ir taikyti jiems bendrą kriterijų, nes peilis gali būti priskiriamas ir prie nešaunamųjų ginklų, ir prie ūkinės ar buitinės paskirties įrankių¹³. Pritartina tokiai reglamentavimo, kuris atspindi tam tikrą sistemingumą ir logikos trūkumą, kritikai. Kitose straipsnio dalyse analizuojami klausimai ir praktinės kvalifikavimo problemos patvirtina įžvalgą, kad vien iš BK reglamentavimo neišplaukia aiškūs įrankių atskyrimo kriterijai, todėl itin svarbią reikšmę turi praktikoje formuojamas požiūris atskleidžiant požymių turinį.

3. Įrankio tiesioginis ir netiesioginis panaudojimas plėšiant

Panaudojimo termino bendriausia reikšmė – pritaikyti, pavartoti kokiam tikslui¹⁴. BK nėra išskirta, kad panaudojimas yra tik tiesioginis. Tai leidžia kelti hipotezę, kad panaudojimas suprantamas plačiau

⁶ French penal code. *Ordinance no. 2000-916 of 19 September 2000 Article 3 Official Journal of 22 September 2000 in force 1 January 2002*, 311 straipsnis.

⁷ Codice penale della Repubblica Italiana, 628 straipsnis [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.altalex.com/index.php?idnot=36775>>.

⁸ German Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998, *Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322*, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, *Federal Law Gazette I p. 3671* and with the text of Article 6(18) of the Law of 10 October 2013, *Federal Law Gazette I p. 3799*, 250 straipsnis.

⁹ Criminal Code of the Republic Poland. *Journal of law of the Republic of Poland*, 1997, item. No. 553, 280 straipsnio 2 dalis.

¹⁰ Latvia Criminal Code 1998 (As Amended 2010) (Latvijos baudžiamasis kodeksas) 176 straipsnio 4 dalis [interaktyvus. Žiūrėta 2014-04-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.track.unodc.org/LegalLibrary/pages/LegalResources.aspx?country=Latvia>>.

¹¹ New York Penal law (Niujorko baudžiamasis įstatymas) 160.10.2.b straipsnis [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://ypdcrime.com/penal.law/article160.htm>>.

¹² Уголовный кодекс Российской Федерации. *Собрание законодательства РФ*, 1996, № 25, ст. 2954, n°162 2 часть.

¹³ PIKELIS, A. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamojo kodekso 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius: Petro ofsetas, 2011, p. 132.

¹⁴ Lietuvių kalbos institutas. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.

negu tik tiesioginis konkretaus įrankio panaudojimas pagal jo paskirtį (pvz., šaunamojo ginklo panaudojimas tik tada, kai iš to ginklo iššaunama). Panaudojimo klausimas dažnai buvo aiškinamas teismų praktikoje.

Pagal pateiktus išaiškinimus panaudojimu laikomas ne tik nusikaltimo įrankio žalojančių savybių tiesioginis panaudojimas, bet ir grasinimas juo – žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu¹⁵. Tokie aiškinimai patvirtina panaudojimo sampratos neapsiribojimą tiesioginiu daikto panaudojimu, leidžia teigti, kad panaudojimo sąvoka turi būti suprantama išplėstine reikšme, kuri apima ir netiesioginį įrankio naudojimą prieš nukentėjusįjį (pvz., grasinimą tuo daiktu). Kita vertus, panaudojimo sąvokos neapima faktas, jog asmuo tik turėjo kažkurį iš įstatyme įvardytų įrankių. Teismų praktikoje pažymima, kad turi būti nustatytas bent jau akivaizdus demonstravimas, nes vien tik ginklo turėjimas plėšimo metu (pavyzdžiui, švarko, kelnų kišenėje ar rankinėje) akivaizdžiai jo nedemonstruojant ir apie tai neužsimenant, o tai nukentėjusiajam galėtų sukelti didesnio pavojaus įspūdį, nesudaro kvalifikuojančio požymio – ginklo panaudojimo¹⁶.

Pažymėtina, kad plėšiant grasinimas kaip psichinės prievartos išraiškos forma siejama tik su grasinimais panaudoti fizinį smurtą, be to, lemiamas kriterijus yra laiko aspektas, nes vartojamas terminas „grasinimas“ *tuoj pat panaudoti fizinį smurtą*. Taigi psichinė prievarta plėšiant yra suprantama itin siaurai, palyginti, pavyzdžiui, su turto prievartavimo sudėties požymiu – kitokios psichinės prievartos panaudojimas, kur psichinė prievarta nėra sukonkretinta iki vienokio ar kitokio turinio grasinimų¹⁷, nes turi atitikti kelias sąlygas. Nepaisant to, ne visada taip paprasta nuspręsti, ar grasinimas panaudoti fizinį smurtą buvo išreikštas kvalifikuojančiu požymiu, pvz., vienoje byloje kaltininkas teigė: „kad netikėtai pamatęs buto šeimininkę, sunerimo, o rankoje peilį laikė tik dėl to, kad norėjo atidaryti užrakintas spinteles. Kai moteris drąsiai pradėjo artintis link jo, V. P. paprašė jos nesiartinti, tačiau teigia jai negrasinęs ir jos negąsdinęs.“¹⁸ Teismas aprašytos situacijos atveju nustatė, kad, įsibrovęs į butą, nuteistasis, siekdamas užvaldyti paimtus iš buto daiktus, pamatęs nukentėjusiąją, iš kišenės išsitraukė peilį, laikė jį nukreiptą peilį tol, kol su paimtais daiktais pasišalino iš buto. Tokie kaltininko veiksmai teismo buvo įvertinti kaip grasinimas peiliu, atitinkantis kvalifikuojantį požymį. Grasinimo panaudoti peilį požymio inkriminavimas buvo pagrįstas vien faktu, kad kaltininkas jį laikė rankoje, o nukentėjęs tai suvokė kaip grėsmę jo sveikatai, kuri neleido papildomai priešintis kaltininko veiksams užgrobianiant turta.

Teismų praktikoje pasitaiko situacijų, kai nukentėjęs asmuo įrankio nemato, jis gali tik nuspėti, kas tai per įrankis, iš kaltininko grasinimų: „priebėgęs prie A. Č., sugriebė jam už striukės ir, įrėmęs nežinomą daiktą nukentėjusiajam į šoną, pagrasino „papjauti“, jei šis neatiduos mobiliojo ryšio telefono“¹⁹, arba tiesiog nurodoma, kad panaudotas nenustatytas daiktas²⁰. Teismai grasinimo papjauti, įrėmus nežinomą daiktą į šoną, nevertino kaip kvalifikuojančio požymio argumentuodami, kad nukentėjusysis tiksliai nematė, kokį daiktą nuteistasis buvo įrėmęs į jo šoną. Nors grasinimo turinys rodė, kad buvo įremtas peilis, teismams vien tokios informacijos nepakako kvalifikuojančiam požymiui pripažinti. Reikia pažymėti, kad tokiais atvejais, kai įrankių nerandama, tačiau fiksuojamas tiesioginio panau-

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-408/2005, 2K-660/2005*.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, nr. 23. Vilnius, 2005, 18 punktas.

¹⁷ MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, t. 4(2), p. 690.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-355/2007*.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-520/2007*.

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-273/2004, 2K-600/2005, 2K-520/2007, 2K-340/2010*.

dojimo ir nukentėjusiojo sužalojimo faktas, tokio požymio įrodymas pagrindžiamas padariniais, t. y. sužalojimų faktų²¹.

Šios atvejų analizės patvirtina, kad esant netiesioginiam panaudojimui nukentėjusysis bent jau turi matyti įrankį, kuriuo grasinama, kad galėtų įvertinti jo naudojimo pavojingumo masto. Tai leidžia teigti, kad kvalifikuojant veiką pabrėžiamas nukentėjusiojo matymas, kuris tampa lemiamu vertinant veikos pavojingumą. Tokia praktika suponuoja, kad kaltininkas gali išvengti griežtesnės atsakomybės vien dėl to, kad nukentėjusysis tiksliai negali matyti daikto, kuriuo jam grasinama, nors neabejotinai toks veikos padarymo būdas (vertinant patį grasinimo turinį) prisideda prie didesnio nukentėjusiojo bauginimo, greitesnio jo valios palaužimo. Taigi, ar nereikėtų labiau pabrėžti nukentėjusiojo suvokimo dėl veikos pavojingumo vertinimą, kelti klausimą apie tokio suvokimo įtaką veikai kvalifikuoti. Manytina, kad didesnę reikšmę reikėtų suteikti grasinimo turiniui ir jo poveikiui nukentėjusiajam palaužiant šio valią ir užvaldant turtą, o ne įrankio matymo faktui.

4. Peilio panaudojimas plėšiant

Šis kvalifikuojantis požymis, kaip ir specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto panaudojimo požymis – siejami išskirtinai su plėšimo nusikalstama veika. Tai, kad plėšiant dažnai naudojamas peilis, galima aiškinti lengvu šio įrankio prieinamumu kaltininkui, jo žalojančiomis savybėmis, naudoti peilį, kad paveiktum kitą, nereikia ypatingų gebėjimų ar specialių žinių. Ištyrus užsienio šalių reglamentavimą matyti, kad peilis kaip atskiras plėšimą kvalifikuojantis požymis, įtvirtintas Lenkijos baudžiamajame įstatyme, kitų valstybių, kaip antai Latvijos, Rusijos, Baltarusijos, Vokietijos, Italijos, Prancūzijos, baudžiamuosiuose įstatymuose toks požymis nėra išskirtas.

Lietuvių kalbos žodyne žodis „peilis“ aiškinamas taip – įrankis su kotu ir geležte kam pjauti²². Vertinimo teisę, ar daiktą pripažinti peiliu, atitinkančiu kvalifikuojantį požymį, turi teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą, todėl svarbu ištirti, kokie daikto identifikaciniai požymiai nubrėžia įstatymo taikymo ribas.

Išskirtinas precedentas, kai kaltininkas ginčijo netinkamą įstatymo taikymą tvirtindamas, kad nepagrįstai nusikaltimo metu turėtas popieriaus rėžtukas buvo prilygintas peiliui, nors šis įrankis yra kanceliarinės paskirties ir atitinka Lietuvių kalbos žodyne pateiktą rėžtuko ar rėžtuvo, bet ne peilio sąvoką²³. Šiuo atveju buvo pateikta lakoniška peilio apibrėžtis: peilis yra įrankis, skirtas kam nors pjauti²⁴. Toks aprašymas (analogiškas žodynui) rodo, kad svarbiausias daikto požymis yra to daikto paskirties savybė. Daiktas turi būti pjovimo priemonė, neatsižvelgiant į pjovimo objektą, kuriam skirtas, ar pjovimo būdo.

Be to, manytina, kad svarbu vertinti ir tokio daikto realaus panaudojimo galimybes bei tai, ar pjovimo savybė atitinka pagrindinę to daikto paskirtį, ar tik papildomą, t. y. pjovimas yra tik netiesiogiai susijęs su to daikto paskirtimi. Remiantis tokiais kriterijais, plastikinio peilio panaudojimo plėšiant vertinimas kaip kvalifikuojančio požymio būtų abejotinas dėl tokio veiksmo pavojingumo realumo. Tokie daiktai, pavyzdžiui, nagų dildė, vargu ar galėtų būti vertinama kaip įrankis, kurio pagrindinė paskirtis yra pjauti, taigi šiuo atveju tokio daikto panaudojimą sunkiai priskirtume analizuojamam požymiui. Svarbu pažymėti, kad įstatymų leidėjas peiliui nenurodo jokių kitų specialių savybių, todėl veikai kvalifikuoti nėra svarbu nei peilio dydis, nei iš kokio metalo jis pagamintas, tačiau medinio,

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-358/2006, 2K-178/2006, 2K-473/2006, 2K-278/2004, 2K-257/2009.*

²² KEINYS, S., et al. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas (IV leidimas)*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 535.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-355/2005.*

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-355/2005.*

žaislinio ir kt. peilio naudojimas nėra laikomas kvalifikuojančiu veikos požymiu²⁵. Taigi pagrindinis kriterijus, lemiantis, ar daikto, pripažinto peiliu, tiesioginė paskirtis yra pjauti, – įvertinti panaudojimo pavojingumo realumą.

Tai, kad peilio naudojimas yra vienas iš patogiausių kaltininkui plėšimą palengvinančių įrankių, kad jis dažnai naudojamas, tikriausiai ir lėmė, kad įstatymų leidėjas peilio panaudojimą išskyrė iš visų kitų buities įrankių, galimų naudoti plėšiant, ir įtvirtino kaip atskirą kvalifikuojantį požymį, tačiau diskutuotina, ar tai pakankamai pagrįstas sprendimas. Pažymėtina, kad šis kvalifikuojantis požymis apibūdina ne tam tikros daiktų grupės, bet vieno konkretaus buityje naudojamo įrankio panaudojimą. Pasitaiko bylų, kai komentuojamas peilio panaudojimas, nors iš esmės pagal panaudojimo būdą ir paties daikto bendrines savybes peilio panaudojimas galėtų būti priskiriamas ir prie specialiai žmogui žaloti pritaikytų daiktų. Kartais ir patys teismai įstatymo reglamentavimo atžvilgiu klaidingai šiuos požymius sutapatina: „įrėmė į kaklą specialiai žmogui sužaloti pritaikytus daiktus – peilius ir, jais grasindami, reikalavo atiduoti visus daiktus.“²⁶ Atkreiptinas dėmesys, kad, lyginant požymių turinį, akivaizdu, jog peilio pagrindinė savybė yra pjovimas, jis atitinkamai nukreiptas gali žaloti. Be to, dalis peilių yra priskiriama nešaunamiesiems ginklams, nes jau sukūrimo procese įgauna tiesioginę paskirtį žalojamai paveikti taikinį, o visi kiti peiliai galėtų būti priskirti prie žmogui žaloti pritaikytų daiktų grupės.

Atsižvelgiant į tai svarstyti, ar atskiras peilio panaudojimo požymis nėra perteklinis, išskirtas formaliai, ir ar nevertėtų jį iš BK 180 straipsnio pašalinti, jo panaudojimą priskiriant specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto arba nešaunamojo ginklo panaudojimo požymiui.

5. Specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto panaudojimas

Žvelgiant į užsienio šalių doktriną ir ieškant šio požymio atitikmenų, išskirtinas Rusijos baudžiamasis įstatymas, kuriame įtvirtintas kvalifikuojantis požymis „daiktai, kurie naudojami kaip ginklai (vietoje ginklų) plėšime“²⁷. Doktrina pateikia tokį šio požymio turinio aiškinimą: „[tokie daiktai] suprantami kaip daiktai, kuriais nukentėjusiajam galėjo būti padaromi kūno sužalojimai, pavojingi gyvybei arba sveikatai (virtuviniai peiliai, skutimosi peiliukas ir t. t.), taip pat tokie daiktai, kurie skirti laikinai asmenį nugalėti (mechaninis purškalas, aerosoliniai purškalai). Tie daiktai gali būti kaltininko paruošti iš anksto, taip pat tam pritaikyti ankstesnio jų apdirbimo metu, kaltininkas gali pasiimti daiktus ir naudoti juos kaip ginklus tiesiogiai nusikaltimo vietoje. Tokie daiktai gali turėti specifinę formą, pvz., gali būti šunys.“²⁸ Matyti, kad požymis aiškinamas gana plačiai, tarp minėtų daiktų patektų tiek peilis, tiek nešaunamasis ginklas, tiek specialiai žmogui žaloti pritaikyti daiktai.

Lietuvoje iki 2005 m. teismai šiam požymiui prilygino BK 258 straipsnio 2 dalyje numatytus kitokius žmonėms žaloti pritaikytus įtaisus, suprantamus kaip kiekvienas daiktas, kurį kaltininkas šiam tikslui parengia iš anksto. Tai gali būti ūkinės, buitinės, sportinės paskirties daiktai, perdirbti taip, kad jų pagrindinė paskirtis taptų daryti kūno sužalojimus, pavyzdžiui, sportinė špaga arba rapyra nusmailintu galu, dildė, perdaryta kaip stiletas, arba kitokie specialiai kūno sužalojimams daryti pagaminti daiktai²⁹. Vadovaujantis tokiu aiškinimu, jeigu daiktai nebuvo specialiai pritaikyti ar pakeista jų pa-

²⁵ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99–212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 314–315.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-162/2007*.

²⁷ Уголовный кодекс Российской Федерации. *Собрание законодательства РФ*, 1996, № 25, ст. 2954, № 162, ст. 2.

²⁸ КОМИССАРОВ, В. С. *Российское уголовное право. Особенная часть*. Москва: „Питер“, 2008, p. 220.

²⁹ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213–330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 289.

skirtis, jie negalėjo atitikti kvalifikuojančio požymio plėšiant. Paskirties pakeitimas siejamas su tam tikra intervencija į daiktą, kuris naudojamas, ir jo savybių fizinių pakeitimą, pritaikymą žaloti.

Toks aiškinimas iš esmės pasikeitė po Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo, kuriame pakoreguotas požymio turinio aiškinimas, nurodant, kad specialiai žmogui žaloti pritaikytais daiktais laikomi nors iš anksto ir neparuošti, bet iš anksto parinkti ir pasiimti daiktai³⁰. Ši pozicija išplėtė plėšimo požymio turinį ir atskyrė nuo BK 258 straipsnyje įtvirtinto kitokio žmonėms žaloti pritaikyto įtaiso.

Reikia pasakyti, kad per 2004–2006 metus kasacinėje praktikoje, nors nemažoje dalyje nutarčių buvo nurodoma, kad kaltininkas plėšimą padarė naudodamas tam tikrus daiktus, pvz., medinį pagalį³¹, beisbolo lazda³², švirkštą³³ ar pan., tačiau jo veika buvo vertinama pagal BK 180 straipsnio 1 dalį. Nuo 2007 m. kasacinėse nutartyse aptinkamas kitoks veikų kvalifikavimas plėšiant panaudojant tokius daiktus, kaip antai metalinė ar beisbolo lazda. Tai pradedama vertinti kaip kvalifikuojantis požymis (BK 180 straipsnio 2 dalis) ir, aprašant veiką, nurodoma, kad buvo panaudotas specialiai žmogui žaloti pritaikytas daiktas³⁴. Taigi nuo 2007 m. fiksuotini ryškūs pokyčiai aiškinant šį kvalifikuojantį požymį ir taikant įstatymą.

Šiuos pokyčius gerai iliustruoja byla, kurioje buvo nustatyta, kad, bendrininkams nutarus apiplėšti parke pamatytus vaikiną ir merginas, kaltininkas pasakė, kad užpuls vaikiną, iš automobilio pasiėmė beisbolo lazda, kuri specialiai buvo įdėta važiuojant į kitą miestą³⁵. Teismas pripažino, kad beisbolo lazda, gulėjusi automobilio bagažinėje, net ir nebuvusi specialiai pritaikyta žaloti (t. y. specialiai perkeista, patobulinta ir pan.), bet buvo iš anksto pasiimta turint tikslą su ja žaloti, t. y. palaužti nukentėjusiojo valią, taip lengviau perimant jo turtą. Tokia išvada eliminuojama sąlyga, kad daiktai turi būti specialiai apdoroti ar perdirbti. Tokia pat argumentavimo logika aptinkama ir vėlesnėse teismo nutartyse: „metalinais strypais, kuriuos nusikaltėliai iš anksto pasiruošė ir atsinešė į nusikaltimo vietą, buvo padaryti sužalojimai nukentėjusiesiems, palaužtas jų pasipriešinimas, todėl jie pagrįstai pripažinti specialiai žmogui sužaloti pritaikytais daiktais“³⁶; „panaudojant metalinį vamzdį, nukentėjusiajam padarytas nežymus sveikatos sutrikdymas. Tai patvirtina, kad metalinis vamzdis, tuo konkrečiu atveju, buvo panaudotas specialiai žmogui sužaloti, nors iš anksto jis ir nebuvo tam paruoštas.“³⁷

Teismų praktikos tyrimas leidžia teigti, kad, sprendžiant, ar daiktą priskirti šiam požymiui, svarbu ne to daikto originalios savybės, bet pavojingas panaudojimo būdas plėšiant, iškreipiantis tiesioginę jo paskirtį. Taigi kiekvienu atveju reikia vertinti tokias aplinkybes: 1. Paties daikto panaudojimo būdą plėšimo metu ir / ar 2. Išankstinį tikslą, dėl kurio tas daiktas kaltininko buvo paimtas. Teismų praktikoje nenuosekliai vadovaujamosi pateiktais kriterijais, pvz., sudavimas buteliu per pakaušį, galvą, į veidą sužeidžiant akį ir pan. darant plėšimą yra vertinamas pagal BK 180 straipsnio 1 dalį³⁸. Tokių daiktų, kaip antai dujų balionėliai, švirkštai, plaktukai, panaudojimas vertinamas skirtingai: kartais šie daiktai laikomi specialiai žmogui žaloti pritaikytais daiktais³⁹, bet būna, kad šiai pozicijai prieštaraujama, pvz., plėšiant panaudotos ašarinės dujos (dujų balionėliu papurškiant į veidą), bet veikos

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas <...>, 18 punktas.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2005.*

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-624/2005.*

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-643/2005.*

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-66/2007, 2K-459/2007.*

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007.*

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-661/2007.*

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-701/2007.*

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-524/2004, 2K-556/2005, 2K-206/2006, 2K-196/2008.*

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-856/2006.*

kvalifikavimas vertintas pagal BK 180 straipsnio 1 dalį⁴⁰, vėlesnių metų nutartyse dujinio balionėlio panaudojimas vertintas taip pat nevienodai⁴¹. Tais atvejais, kai grasinama švirksštu, tariamai užkrėstu ŽIV virusu ar kuo kitu, net ir nenustačius, ar tikrai jame buvo užkratas, šie veiksniai nukentėjusiojo atžvilgiu yra didesnio pavojingumo, negu tokie pat plėšimo veiksmai šio daikto nenaudojant, tačiau teismai nelinkę to pripažinti kvalifikuojančiu požymiu. 2005 ir 2008 metų baudžiamosiose bylose buvo nustatytas grasinimas tokiu švirksštu, tačiau jis nebuvo vertintas kaip plėšimą kvalifikuojantis požymis⁴². Vis dėlto manytina, kad, atsižvelgus į prieš tai nurodytas vertintinas aplinkybes, plėšiant panaudojus minėtus daiktus grasinti ar žaloti grobiant turtą, toks veikos požymis taip pat turėtų būti vertinamas kaip kvalifikuojantis.

Apžvelgus bylas, matyti, kad specialiai žmogui žaloti pritaikytais daiktais pripažįstami: kirvis / metalinis kirvukas⁴³, svarmuo⁴⁴, metalinė lazda⁴⁵, vamzdis, strypas⁴⁶, kauptuko kotas⁴⁷, benzopjūklas⁴⁸, keptuvė, šluota⁴⁹, beisbolo lazda⁵⁰, laužtuvėlis⁵¹, o kasteto⁵², kuokos panaudojimas⁵³ vertinamas kaip nešaunamųjų ginklų panaudojimas. Nešaunamojo ginklo išskirtinumas, palyginti su specialiai žmogui žaloti pritaikytu daiktu, yra tas, kad nešaunamasis ginklas gaminamas būtent tam, kad juo būtų galima paveikti taikinį, žaloti. Sportiniai ginklai nepriskiriami nešaunamųjų ginklų kategorijai, argumentuojama tuo, kad jie neturi būtinų kūno sužalojimams padaryti savybių, taip pat prie nešaunamųjų ginklų nepriskirtini ir virtuviniai peiliai, chirurginiai skalpeliai, kišeniniai peiliukai ir kiti įrankiai, kurie turi kitą tiesioginę paskirtį⁵⁴. Nešaunamojo ginklo pirminė ir vienintelė paskirtis yra žalojantis objekto paveikimas, atvirksčiai, specialiai žmogui žaloti daiktų pirminė ir pagrindinė paskirtis į tai nepretenduoja. Būtent tai yra esminis analizuojamų požymių atskyrimo kriterijus.

Taigi specialiai žaloti pritaikytus daiktus atitinka daiktai, kurie nebuvo pakeisti ir pritaikyti žaloti, o paprasti buities įrankiai, panaudoti ne pagal tiesioginę jų paskirtį. Vadinasi, šio požymio esmė yra ta, kad plėšiant panaudojami daiktai ne pagal savo tiesioginę paskirtį, kuri pasikeičia ne dėl intervencijos į daiktus, o dėl jų iškreipto panaudojimo būdo asmens, kuris juos naudoja plėšdamas, valios dėka.

Iš to, kas išdėstyta, aiškėja, kad požymio apibrėžtis yra prieštaringa turiniui, klaidinanti. Siekiant padaryti aiškesnį analizuojamų požymių atskyrimą, svarstyti galimybė įstatymo formuluotę koreguoti pašalinant nuorodą į tai, kad daiktas turi būti specialiai pritaikytas žmogui žaloti, nes tai suponuoja intervenciją į patį daiktą, jo savybių, tiesioginės paskirties pakeitimą, o ne jo panaudojimo būdą, arba teismų praktikoje aiškinant įstatymo taikymą formuoti aiškią poziciją pritaikymo sąvokai siūlant tokias alternatyvas: *parinktas / pasiimtas*, arba *daiktas, panaudotas žmogui žaloti*, kurių turinys nesujęs su intervencija į naudojamą daiktą, o labiau pabrėžia daikto naudojimo būdą.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-248/2006, 2K-554/2004, 2K-192/2008.*

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-488/2011, 2K-585/2012.*

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-643/2005, 2K-82/2008.*

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-177/2011, 2K-450/2008.*

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-333/2010.*

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-326/2011.*

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-326/2011, 2K-66/2007, 2K-661/2007, 2K-701/2007, 2K-319/2004.*

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-224/2006.*

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-356/2004.*

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2006.*

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-186/2007.*

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-343/2004.*

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-572/2010.*

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187/2011.*

⁵⁴ KURAPKA, E., et al. *Kriminalistikos technikos pagrindai* <...>, p. 162.

Kartu pažymėtina, kad daiktai, kurie juos kuriant neturėjo paskirties žaloti, tačiau vėliau buvo specialiai perdirbti, paruošti žalojimo funkcijai ir panaudoti, pasikeitus jų tiesioginei paskirčiai dėl intervencijos į juos, turėtų atitikti nešaunamojo ginklo požymį.

6. Šaunamojo ginklo panaudojimas plėšiant

Šaunamojo ginklo panaudojimas laikomas seniausiu plėšimą kvalifikuojančiu požymiu Rusijoje, Vokietijoje jis suprantamas kaip atvejys, kai kaltininkas plėšdamas panaudoja kovinį, medžioklinį ar kitą šaunamąjį ginklą⁵⁵. Kita vertus, Lietuvos TSR BK šis požymis nebuvo įtvirtintas, jis buvo aptinkamas tik apibūdinant pareiginių įgaliojimų viršijimo nusikaltime⁵⁶. Užsienio šalių teisės literatūroje analizuojant plėšimą kvalifikuojančius požymius randama ginklų apibrėžčių bendrai „daiktai skirti šaudyti ir visi kiti, kurių natūrali paskirtis yra asmens pažeidimas“ ir „tai visos žeidžiančios priemonės, kurias įstatymas absoliučiai draudžia nešiotis arba neturint teisėto leidimo tą daryti“⁵⁷, kitur aiškinant ginklo požymį teigiama, kad ginklu reikia laikyti visas ginklų rūšis, įvardytas Ginklų įstatyme, išskyrus signalinius ginklus, kurie pagal konstrukciją padaryti šviesos, garso ar dūmų signalui perduoti⁵⁸. Ginklų įstatymas apibrėžia aparatą ar daiktą, konstrukciškai sukurtus taip, kad pažeistų gyvą ar kitokį taikinį, kad perduotų signalą⁵⁹.

Kriminalistikos mokslas išskiria tam tikrus specialiuosius šaunamojo ginklo požymius, t. y. rako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti; vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį; prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti; pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis; konstrukcija ir tvirtumas, leidžiantis iššauti daugiau kaip vieną šūvį⁶⁰.

Ginklai yra ribotos civilinės apyvartos daiktai, todėl jų apyvarta valstybėje kontroliuojama įstatymu, kuriame pateikiama ir ginklų apibrėžtis. Pirmasis nepriklausomos Lietuvos teisės aktas, reglamentavęs ginklų apyvartą, buvo Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, priimtas 1996 metais.⁶¹ Šis įstatymas buvo keistas itin dažnai, keičiant ir ginklų (tiek šaunamųjų, tiek nešaunamųjų) apibrėžimus. Aiškinantis plėšimo požymius, kyla klausimas, kiek minėto įstatymo sąvokos taikytinos kvalifikuojančių požymių turiniui atskleisti ir kiek jos svarbios kvalifikuojant nusikalstamas veikas.

Atsižvelgiant į tai, kad pagal įstatymą šaunamuoju ginklu laikoma ir ginklo dalis, sunku sutikti, kad minėtame įstatyme pateikiama ginklo samprata, tapati plėšimo kvalifikuojančiam požymiui. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime nurodyta, kad plėšimą kvalifikuojančio požymio negalima sutapatinti su įstatyme įtvirtinta šaunamojo ginklo apibrėžtimi⁶². Iš tiesų būtų nepagrįsta manyti,

⁵⁵ DRAKŠIENĖ, A.; STAUSKIENĖ, E. *Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998, p. 50.

⁵⁶ BIELIŪNAS, E., et al. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989, p. 301–303.

⁵⁷ BACCAREDDA BOY-S. LALOMIA, C. *I delitti contro il patrimonio mediante violenza*. Padova: L.E.G.O. S.p.A. Lavis (TN), 2010 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-04-12], p. 466. Prieiga per internetą: <<http://books.google.lt/books?id=E1JJBAAAQBAJ&pg=PA335&dq=il+reato+di+rapina&hl=lt&sa=X&ei=3Fx8VMioA8r5fywPm1YLQDw&ved=0CEIQ6AEwBQ#v=onepage&q=il%20reato%20di%20rapina&f=false>>.

⁵⁸ ГАУХМАН, Л. Д.; МАКСИМОВ, С. В. *Ответственность за преступления против собственности*. Москва, АО Центр ЮрИнфоР, 2001, p. 103.

⁵⁹ Федеральный закон от 13 декабря 1996 г. N 150-ФЗ „Об оружии“ (в ред. 29 декабря 2015 г. nr. 408-ФЗ). *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2016, nr. 1, ст. 28 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-01] Prieiga per internetą: <<http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102044679&intelsearch=%D4%E5%E4%E5%F0%E0%E B%FC%ED%FB%E9+%E7%E0%EA%EE%ED+%EE%F2+13+%E4%E5%EA%E0%E1%F0%FF+1996+%E3.+N+150-%D4%C7+%22%CE%E1+%EE%F0%F3%E6%E8%E8%22>>.

⁶⁰ KURAPKA, E., et al. *Kriminalistikos technikos pagrindai* <...>, p. 139, 452.

⁶¹ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 69-1665, 3 straipsnio 7 punktas.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas <...>, 18 punktas.

kad plėšiant panaudojus šaunamojo ginklo vieną iš dalių, pvz., vamzdį ar būgnelį, tokią veiką būtų galima vertinti kaip kvalifikuotą plėšimą panaudojant šaunamąjį ginklą.

Tai, kad šaunamojo ar nešaunamojo ginklo sąvoka negali būti tik formaliai siejama su įstatymo, reglamentuojančio ginklų kontrolę, sąvoka, patvirtina ir tokių atvejų, kaip antai pneumatinio pistoleto ar revolverio panaudojimas, analizė. Išoriškai pneumatinis ginklas savo išvaizda ne specialistui niekuo nesiskiria nuo šaunamojo ginklo. Net kriminalistai pripažįsta, kad šie ginklai pagal išorinę išvaizdą, konstrukciją, veikimo principą, iššautų sviedinių (kulky) charakteristiką, paliekamus pėdsakus yra labai artimi šaunamiesiems ginklams⁶³. Tą patvirtina ir tokių ginklų nurodomi atskyrimo nuo kitų ginklų rūšių požymiai⁶⁴. Visi jie gali būti atpažinti tik atidžiai apžiūrėjus ginklą ir turint specialių žinių apie ginklus, o asmeniui, neturinčiam specialių žinių ir dar užpultam, tokių galimybių akivaizdu, kad nėra, todėl jo suvokimas apie daiktą, kuriuo jam grasinama, nulemtas ne analizuojant specifinius ginklo požymius, bet vertinant grasinimo pobūdį ir bendrus išorinius daikto, kuriuo jam grasinama, bruožus. Nukentėjusysis subjektyviai situaciją vertina kaip grasinimą šaunamuoju ginklu, be to, manytina, kad ir kaltininkas, pasirinkdamas tokį ginklą, siekia didesnio aukos bauginimo, labiau atitinkančio grasinimą šaunamuoju ginklu. Taigi tokie ginklai, kurie pagal techninę charakteristiką ir išvaizdą yra labai panašūs į šaunamuosius, pvz., pneumatinis, dujinis, nepaisant galinčio kisti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo vertinimo, plėšiant galėtų būti prilyginami šaunamiesiems ginklams, nes grasinimo jais pobūdis ir efektyvumas palaužiant nukentėjusiojo valią, vertinant nukentėjusiojo padėties pavojingumo suvokimą, yra toks pat kaip grasinant šaunamuoju ginklu.

Analizuojant teismų praktiką reikia pažymėti, kad, norint inkriminuoti šaunamojo ginklo panaudojimą, būtina nustatyti keletą aplinkybių: „tinkamas naudoti pagal paskirtį ir plėšimo metu panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė.“⁶⁵ Vėlesniuose precedentuose patikslinama, kad šaunamojo ginklo panaudojimas pagal BK 180 straipsnio 3 dalį kaltininkui inkriminuojamas tik tada, kai: 1) plėšimo metu panaudotas ginklas yra priskirtas šaunamųjų ginklų kategorijai ir yra tinkamas naudoti pagal paskirtį – paprastai tai atskleidžiama remiantis specialisto išvada (kurioje nustatomos konkretaus ginklo konstrukcinės ir balistinės savybės bei ypatumai, ginklo tvarkingumas ir tinkamumas šaudyti, šaudymo būdas ir pan.⁶⁶); 2) šaunamasis ginklas nusikaltimo metu panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė⁶⁷. Taigi vis dėlto teismas palaiko poziciją, pagal kurią lemiantis veiksnys yra techninė ginklo charakteristika, vertinama specialistų, ir įstatyminis jo priskyrimas šaunamųjų ginklų kategorijai, o ne pats grasinimo pobūdis ir efektyvumas palaužiant nukentėjusiojo valią.

Išvados

1. Lietuvos BK plėšimą kvalifikuojantys požymiai, susiję su įrankių naudojimu, reglamentuojami išskiriant daiktų grupes, atskiriamas vienas nuo kitų vertinant tokių daiktų tiesioginę paskirtį, o teismų pratika formuoja poziciją, kad tokių įrankių panaudojimas gali būti tiek tiesioginis, tiek netiesioginis.
2. Sprendžiant dėl įrankio panaudojimo plėšiant svarbu atsižvelgti ir į nukentėjusiojo situacijos suvokimą, išreikštą pavojingo grasinimo turinio kontekste, neapsiribojant vien objektyviais duomenimis apie patį įrankį, bet vertinant panaudojimo pobūdžio įtaką nukentėjusiojo valiai palaužti, veikos pavojingumui.

⁶³ KURAPKA, E., et al. *Kriminalistika teorija ir technika* <...>, p. 457.

⁶⁴ Ten pat.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172/2006*.

⁶⁶ Lietuvos teismo ekspertizės centras. *Balistinė ir šūvio pėdsakų ekspertizė* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ltec.lt/balistine-metodines>>.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-164/2007, 2K-405/2009, 2K-274/2013*.

3. Manytina, kad peilio panaudojimo požymį, atsižvelgiant į šio daikto paskirtį, kuri iš esmės yra žalojimo paskirtis, apima specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto panaudojimo požymis, kartu tam tikri peiliai gali būti priskirtini nešaunamųjų ginklų kategorijai.
4. Plėšimą kvalifikuojančių požymių – specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto ir nešaunamojo ginklo atskyrimo kriterijus yra tiesioginė naudojamų daiktų paskirtis – žalojantis objekto paveikimas, dėl to būtų galima koreguoti specialiai žmogui žaloti pritaikyto daikto panaudojimo požymio apibrėžtį, pritaikymo sąvoką keičiant į *parinktas / pasiimtas*, arba *daiktas, panaudotas žmogui žaloti*.
5. Šaunamojo ginklo sąvoka plėšiant neturėtų būti formaliai tapatinama su įstatyme, reglamentuojančiame ginklų apyvartą, įtvirtinta sąvoka, todėl ir tokie ginklai, kurie pagal techninę charakteristiką ir išvaizdą yra labai panašūs į šaunamuosius, nors pagal įstatymą, reglamentuojantį ginklų kontrolę, gali būti vertinami įvairiai, plėšiant, atsižvelgiant į grasinimo turinį, galėtų atitikti šaunamojo ginklo panaudojimo požymį.

LITERATŪRA

Norminiai nacionaliniai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.
2. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 69-1665.
3. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 13-467.

Norminiai užsienio valstybių teisės aktai

4. Criminal Code of the Republic Poland. *Journal of Law of the Republic of Poland*, 1997, item. No. 553.
5. Codice penale della Repubblica Italiana [interaktyvus. Žiūrėta 2014 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36775>.
6. Федеральный закон от 13 декабря 1996 г. N 150-ФЗ „Об оружии“ (в ред. 29 декабря 2015 г. №. 408-ФЗ). *Собрание законодательства Российской Федерации*, 2016, №. 1, ст. 28.
7. French penal code. *Ordinance no. 2000-916 of 19 September 2000 Article 3 Official Journal of 22 September 2000 in force 1 January 2002*.
8. German Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998, *Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322*, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, *Federal Law Gazette I p. 3671* and with the text of Article 6(18) of the Law of 10 October 2013, *Federal Law Gazette I p. 3799*.
9. Latvia Criminal Code 1998 (As Amended 2010) [interaktyvus. Žiūrėta 2014-04-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.track.unodc.org/LegalLibrary/pages/LegalResources.aspx?country=Latvia>>.
10. New York Penal law [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://ypdcrime.com/penal.law/article160.htm>>.
11. Уголовный кодекс Российской Федерации. *Собрание законодательства РФ*, 1996, №. 25, ст. 2954.

Specialioji literatūra

12. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213–330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
13. ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99–212 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
14. BACCAREDDA, C.; LALOMIA, S. *I delitti contro il patrimonio mediante violenza*. Padova: L.E.G.O. S.p.A. Lavis (TN), 2010. [interaktyvus. Žiūrėta 2015-09-20]. Prieiga internete: <<http://books.google.lt/books?id=E1JbAAQBAJ&pg=PA335&dq=il+reato+di+rapina&hl=lt&sa=X&ei=3Fx8VMioAsrfywPm1YlQDw&ved=0CEIQ6AEwBQ#v=onepage&q=i%20reato%20di%20rapina&f=false>>.
15. BIELIŪNAS, E., et al. *Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1989.
16. БОРЗЕНКОВ, Г. Н., et al. *Российское уголовное право. Особенная часть, том 2. 3-е издание*. Москва: ООО „Прспект“, 2010.

17. DRAKŠIENĖ, A.; STAUSKIENĖ, E. *Nusikaltimai nuosavybei, Lietuvos ir kitų šalių baudžiamosiuose įstatymuose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998.
18. ГАУХМАН Л. Д.; МАКСИМОВ С. В. *Ответственность за преступления против собственности*. Москва: АО Центр ЮрИнфоР, 2001.
19. KEINYS, S., et al. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas (IV leidimas)*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
20. КОМИССАРОВА, В. С. *Российское уголовное право. Особенная часть*. Москва: „Питер“, 2008.
21. KURAPKA, E., et al. *Kriminalistikos technikos pagrindai. Vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 1998.
22. KURAPKA, E., et al. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. *Jurisprudencija*, 2006, t. 7 (85).
23. KURAPKA, E., et al. *Kriminalistika teorija ir technika. Vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, nr. 23. Vilnius, 2005.
25. Lietuvos teismo ekspertizės centras. *Balistinė ir šūvio pėdsakų ekspertizė* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ltec.lt/balistine-metodines>>.
26. Lietuvių kalbos institutas. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.
27. MARCINAUSKAITĖ, R.; ŠUKYTĖ, J. Kai kurie psichinės prievartos doktrinos probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2012, t. 4(2), p. 685–695.
28. MATTHEWS, R. *Armed Robbery*. Portland, Oregon: Willan Publishing, 2002 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-02-01]. Prieiga per internetą: <http://books.google.lt/books?id=QMX2z_pZGqUC&pg=PA20&dq=robbery+crime&hl=en&sa=X&ei=uTeU_OnKfDR4QTKuoHYAQ&ved=0CEgQ6AEwBQ#v=onepage&q=robbery%20crime&f=false>.
29. PIKELIS, Alvydas. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas ir teismų praktika taikant Baudžiamąjį kodeksą 178 ir 180 straipsnius*. Vilnius: Petro ofsetas, 2011.
30. VAITKEVIČIUS, E.; GORBATKOV, A. Kai kurių teisinio ir kriminalinio šaunamųjų ginklų vertinimo problemų sąsajos su Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo inspiracijomis. Iš *Kriminalistika ir teismo ekspertizės mokslas, studijos, praktika II dalis IX*. Sudarytojai Malevski H., Juodkaitė-Granskienė G. Vilnius, Charkovas: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2013, p. 336–347.
31. VOSYLIŪTĖ, A. Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kaip vagystę kvalifikuojančio požymio samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. *Teisė*, 2008, t. 66(1), p. 75–94.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo praktika

32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-356/2004*.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-343/2004*.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-273/2004*.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-278/2004*.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-554/2004*.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-524/2004*.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-556/2005*.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-643/2005*.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-600/2005*.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-355/2005*.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-433/2005*.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-624/2005*.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-408/2005*.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-660/2005*.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-172/2006*.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-178/2006*.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-358/2006*.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-206/2006*.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-856/2006*.

51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-248/2006.*
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-224/2006.*
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2006.*
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-473/2006.*
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-186/2007.*
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2007.*
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164/2007.*
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-520/2007.*
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-162/2007.*
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-66/2007.*
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007.*
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-661/2007.*
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-701/2007.*
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196/2008.*
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-192/2008.*
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-82/2008.*
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-450/2008.*
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-449/2009.*
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-257/2009.*
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2009.*
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-572/2010.*
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-340/2010.*
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-333/2010.*
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-326/2011.*
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187/2011.*
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-177/2011.*
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-488/2011.*
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2012.*
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. *Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2013.*

THE ROBBERY MADE BY USING TOOLS WITH A PURPOSE TO BREAK VICTIM'S WILL

Inga Žukovaitė

S u m m a r y

This article examines a group of characteristics qualifying a robbery which is very relevant in practice. This group of characteristics is related to tools which are being used during a robbery with a purpose to break victim's will. According to Lithuanian Criminal Code, these tools are a knife, an object especially designed to hurt a person, firearm and non firearm weapons. This topic is studied at both theoretical and practical level. The light is shed on gaps and inaccuracies of juridical regulation in Lithuanian Criminal Code, with some suggestions of how to improve juridical consolidation for this group of characteristics qualifying a robbery. The results show that tools can be used both the direct and indirect way. The gaps of regulation are related to the fact that the grouping of tools does not have sufficiently clear criteria to distinguish both because the regulation is composed by naming general and individual items. The characteristic of using an object especially designed to hurt a person includes the characteristic of using knife. The definition of characteristic of using an object especially designed to hurt a person is misleading because the content of this characteristic is related not to prior adaptability, but the way to use item during the robbery. The interpretation of firearms should not be limited formal definitions of law of arm control or technical evaluation of weapons data made by experts.

Įteikta 2015 m. gruodžio 8 d.

Priimta publikuoti 2016 m. vasario 26 d.